

מחברת ערכין - א

מסכת ערכין פרק א

(ב,א) משנה הכל מעריכין ונערכין נודרין ונידרין כהנים לויים וישראלים נשים ועבדים טומטום ואנדרוגינוס נודרין ונידרין ומעריכין אבל לא נערכין שאינו נערך אלא הזכר ודאי ונקבה ודאית חרש שוטה וקטן נידרין ונערכין אבל לא נודרין ולא מעריכין מפני שאין בהם דעת:

גמרא "הכל מעריכין" לאתויי מאי? לאתויי מופלא סמוך לאיש; "נערכין" לאתויי מאי? לאתויי מנוול ומוכה שחין - סד"א: "נדר בערכך" כתיב - כל שישנו בדמים, ישנו בערכין, וכל שאינו בדמים, אינו בערכין - קמ"ל: "נפשות" - כל דהו; "נודרין" לאתויי מאי? "נידרין" איצטריך ליה; "נידרין" לאתויי מאי? אי לאתויי טומטום ואנדרוגינוס, בהדיא קתני להו, ואי לאתויי חרש שוטה וקטן, בהדיא קתני להו; אי לאתויי פחות מבן חודש, בהדיא קתני להו, ואי לאתויי נכרי, בהדיא קתני להו. לעולם לאתויי פחות מבן חודש, ותני והדר מפרש;

"הכל סומכין" לאתויי מאי? לאתויי יורש, ודלא כרבי יהודה; "הכל ממירין" לאתויי מאי? לאתויי יורש, ודלא כרבי יהודה, דתניא: יורש סומך, יורש מימר. **ר' יהודה** אומר: יורש אינו סומך, יורש אינו מימר. מאי טעמא דרבי יהודה? (ויקרא א) "קרבנו" - ולא קרבן אביו. ויליף תחלת הקדש מסוף הקדש - מה סוף הקדש, יורש אינו סומך, אף תחלת הקדש, יורש אינו מימר. ורבנן: (ויקרא כז) "המר ימיר" לרבות את היורש, וילפינן סוף הקדש מתחלת הקדש - מה תחלת הקדש, יורש מימר, אף סוף הקדש, יורש סומך. {ורבנן, האי "קרבנו" מאי עבדי ליה? <מיבעי ליה: "קרבנו" - ולא קרבן נכרי; "קרבנו" - ולא קרבן חבירו; "קרבנו" - לרבות כל בעלי חוברין לסמיכה. ורבי יהודה, "לרבות כל בעלי חוברין לסמיכה" לית ליה. ואי נמי אית ליה, **(ב,ב)** נכרי וחבירו מחד קרא נפקי - אייתרי להו תרי - חד, "קרבנו" ולא קרבן אביו, ואידך, לרבות כל בעלי חוברין לסמיכה. ורבי יהודה, האי (ויקרא כז) "המר ימיר" מאי עביד ליה? מיבעי ליה לרבות את האשה, דתניא: לפי שכל הענין אינו מדבר אלא בלשון זכר, מה סופינו לרבות את האשה? ת"ל: "ואם המר ימיר" ורבנן, מ"ואם"; ור' יהודה, "ואם" לא דריש:

"הכל חייבין בסוכה" לאיתויי מאי? לאיתויי קטן שאינו צריך לאמו, דתנן: קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה. "הכל חייבין בלולב" לאיתויי מאי? לאיתויי קטן היודע לנענע, דתנן: קטן היודע לנענע חייב בלולב. "הכל חייבין בציצית" לאיתויי מאי? לאיתויי

מחברת ערכין - א

קטן היודע להתעטף, דתניא: קטן היודע להתעטף חייב בציצית.
"הכל חייבין בתפילין" לאיתויי מאי? לאיתויי קטן היודע לשמור תפלין, דתניא: קטן היודע לשמור תפלין, אביו לוקח לו תפלין.
"הכל חייבין בראייה" לאיתויי מאי? לאיתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין. ולרבינא, דאמר: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, פטור מן הראייה, לאיתויי חגור ביום ראשון ונתפשט ביום שני. {הניחא למאן דאמר כולן תשלומין זה לזה, אלא למ"ד כולן תשלומין לראשון, לאיתויי מאי? <לאיתויי סומא באחת מעיניו, ודלא כי האי תנא דתניא: **יוחנן בן דהבאי** אומר משום **רבי יהודה**: סומא באחת מעיניו, פטור מן הראייה, שנאמר: (שמות כג) "יראה יראה" - כדרך שבא לראות, כך בא ליראות - מה לראות, בשתי עיניו, אף ליראות, בשתי עיניו. >אויבעית אימא: לעולם לאיתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין, ודקא קשיא לך דרבינא, לא קשיא: כאן במשנה ראשונה, כאן במשנה אחרונה, דתנן: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי **ב"ה**. אמרו להם **ב"ש**: תיקנתם את רבו, ואת עצמו לא תיקנתם - לישא שפחה אינו יכול, בת חורין אינו יכול. יבטל?! והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר: (ישעיהו מה) "לא תוהו בראה, לשבת יצרה"! >אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין, וכותב שטר על חצי דמיו. וחזרו בית הלל להורות כדברי **ב"ש**.
"הכל חייבין בתקיעת שופר" לאיתויי מאי? לאיתויי קטן שהגיע לחינוך, דתנן: אין מעכבין את הקטן מלתקוע ביו"ט. "הכל חייבין במקרא מגילה. הכל כשרין לקרות את המגילה" לאיתויי (**ג,א**) מאי? לאיתויי נשים, וכדר' יהושע בן לוי, דאמר **ר' יהושע בן לוי**: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס.
"הכל חייבין בזימון" לאיתויי מאי? לאיתויי נשים ועבדים, דתניא: נשים מזמנות לעצמן, ועבדים מזמנין לעצמן. "הכל מצטרפין לזימון" לאיתויי מאי? לאיתויי קטן היודע למי מברכין, דאמר **רב נחמן**: יודע למי מברכין, מזמנין עליו.
"הכל מטמאין בזיבה" לאיתויי מאי? לאיתויי תינוק בן יומו, דתניא: "איש" - מה ת"ל (ויקרא טו) "איש איש"? לרבות תינוק בן יום אחד, שמטמא בזיבה, דברי **רבי יהודה**. **רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה** אומר: אינו צריך - הרי הוא אומר: (ויקרא טו) "והזב את זובו לזכר ולנקבה" - "לזכר" - כל שהוא זכר, בין קטן בין גדול; "לנקבה" - כל שהיא נקבה, בין קטנה בין גדולה. {אם כן מה תלמוד לומר "איש איש"? >דברה תורה כלשון בני אדם.

מחברת ערכין - א

"הכל מטמאין בטמא מת" לאתויי מאי? לאתויי קטן. סלקא דעתך אמינא: (במדבר יט) "איש אשר יטמא ולא יתחטא" - איש אין, קטן לא - קמ"ל: (במדבר יט) "ועל הנפשות אשר היו שם". אלא "איש" למעוטי מאי? למעוטי קטן מכרת.

"הכל מטמאין בנגעים" לאתויי מאי? לאתויי קטן. סד"א: (ויקרא יג) "איש צרוע" כתיב - איש אין, קטן לא - קמ"ל. {ואימא: הכי נמי? <ויקרא יג> "אדם כי יהיה בעור בשרו" - מכל מקום. ואלא "איש" למה לי? לכדתניא: "איש" - אין לי אלא איש - אשה מניין? כשהוא אומר (ויקרא יג) "והצרוע" הרי כאן שנים. א"כ מה ת"ל "איש"? לענין של מטה - איש פורע ופורס, ואין האשה פורעת ופורמת.

"הכל רואין את הנגעים... הכל כשרין לראות את הנגעים" לאתויי מאי? לאתויי שאינו בקי בהן ובשמותיהן. {והאמר מר: אינו בקי בהן ובשמותיהן, אינו רואה את הנגעים? <אמר רבינא: לא קשיא - הא דמסברי ליה וסבר, הא דמסברי ליה ולא סבר:

"הכל כשרין לקדש" לאתויי מאי? לרבי יהודה לאתויי קטן, ולרבנן לאתויי אשה, דתנן: הכל כשרין לקדש, חוץ מחרש שוטה וקטן. **רבי יהודה** מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס:

"הכל כשרין להזות" לאתויי מאי? לאתויי ערל, וכדר"א, דא"ר **אלעזר**: ערל שהזה, הזאתו כשרה:

"הכל שוחטין" לאתויי מאי? חדא לאתויי כותי, וחדא לאתויי ישראל מומר.

"הכל מעלין לא"י" לאתויי מאי? (**ג,ב**) לאתויי עבדים, ולמאן דתני עבדים בהדיא, לאתויי מאי? לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה. "ואין הכל מוציאין" - לאתויי עבד שברח מח"ל לארץ: "הכל מעלין לירושלים" לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה. "ואין הכל מוציאין" לאתויי מאי? לאתויי מנוה הרעה לנוה היפה:

"הכל חייבין בסוכה - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! אי הני לא מחייבי, מאן מיחייבי?! <כהנים איצטריכא ליה - סד"א: הואיל וכתיב (ויקרא כג) "בסוכות תשבו" ואמר מר: תשבו שבעת ימים כעין תדורו - מה דירה, איש ואשתו, אף סוכה, איש ואשתו, והני כהנים, הואיל ובני עבודה נינהו, לא ליחייבו - קא משמע לן: נהי דפטירי בשעת עבודה, בלא שעת עבודה, חיובי מיחייבי, מידי דהוה אהולכי דרכים, דאמר מר: הולכי דרכים ביום, פטורין מן הסוכה ביום, וחייבים בלילה:

מחברת ערכין - א

"הכל חייבין בציצית - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! כהנים איצטריך ליה - סד"א: הואיל וכתוב (דברים כב) "לא תלבש שעטנז - גדילים תעשה לך", מאן דלא אישתרי כלאים לגביה בלבישה, הוא דמחייב במצות ציצית, והני כהנים, הואיל ואשתרי כלאים לגביהו, לא לחייבו - קמ"ל - נהי דאישתרי בעידן עבודה, בלא עידן עבודה לא אישתרי:

"הכל חייבין בתפילין - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! כהנים איצטריך ליה - סד"א: הואיל וכתוב (דברים ו) "וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עינך" - כל דאיתיה במצוה דיד, איתיה במצוה דראש, והני כהנים, הואיל וליתנהו במצוה דיד, דכתיב: (ויקרא ו) "ילבש על בשרו" - שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו, אימא: במצוה דראש נמי לא ליחייבו - קמ"ל דלא מעכבי אהדדי, כדתנן: תפלה של יד אינה מעכבת של ראש, ושל ראש אינה מעכבת של יד. ומאי שנא דיד דכתיב: "ילבש על בשרו" - ראש נמי כתיב: (שמות כט) "ושמת המצנפת על ראשו"? אתנא: שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפילין.

"הכל חייבין בתקיעת שופר - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! כהנים איצטריכא ליה - סד"א: הואיל וכתוב (במדבר כט) "יום תרועה יהיה לכם" - מאן דליתיה אלא בתקיעה דחד יומא חייב, והני כהנים, הואיל ואיתנהו בתקיעה כוליה שתא, דכתיב: (במדבר י) "ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם", אימא: לא ליחייבו! {ממי דמי? התם חצוצרות, הכא שופר! איצטריך! סלקא דעתך אמינא: הואיל ותנן: שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, דאיתיה במצות יובל, איתיה במצות ראש השנה; דליתיה במצות יובל, ליתיה במצות ר"ה, והני כהני, הואיל וליתנהו במצות דיובל, דתנן: כהנים ולויים מוכרין לעולם (ד, א) וגואלין לעולם, אימא: במצות ר"ה נמי לא ליחייבו - קמשמע לן - נהי דליתנהו בהשמטת קרקע, בהשמטת כספים בשילוח עבדים מיהא איתנהו:

"הכל חייבים במקרא מגילה - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! לא! צריכא, ליבטיל עבודתם, וכדרב יהודה אמר שמואל, דאמר **רב יהודה** אמר **שמואל**: כהנים בעבודתם, ולויים בדוכנן, וישראל במעמדן, מבטלין עבודתם ובאין לשמוע מקרא מגילה.

"הכל חייבין בזימון - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! לא! צריכא דקאכלי קדשים - סד"א: (שמות כט) "ואכלו אותם אשר כופר בהם" אמר רחמנא, והא כפרה היא - קמ"ל: (דברים ח) "ואכלת ושבעת" אמר רחמנא, והא איתנהו:

מחברת ערכין - א

"הכל מצטרפין לזימון - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! <לא!
צריכא דקאכלי כהנים תרומה או קדשים, וזר קאכיל חולין.
סד"א: הואיל ואי בעי זר למיכל בהדי כהן, לא מצי אכיל, אימא
לא ליצטרף - קמ"ל - נהי דזר בהדי כהן לא מצי אכיל, כהן
בהדי זר מצי אכיל.

"הכל מעריכין - כהנים לויים וישראלים" {פשיטא! <אמר **רבא**: לא
נצרכא אלא לבן בוכרי, דתנן: **א"ר יהודה**: העיד **בן בוכרי** ביבנה:
כל כהן ששוקל אינו חוטא. אמר לו **רבן יוחנן בן זכאי**: לא כן,
אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא, אלא שהכהנים דורשין מקרא זה
לעצמן: (ויקרא ו) "וכל מנחת כהן כליל תהיה, לא תאכל" - הואיל
ועומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, שלנו הם, היאך הם
נאכלין?! {ולבן בוכרי נמי, כיון דלכתחילה לא מיחייבי לאיתויי, כי
מיייתי נמי, חוטא הוא, דקא מעייל חולין לעזרה! <דמיייתי להו,
ומסר לצבור ~ סד"א: הואיל וכתוב: (ויקרא כז) "וכל ערכך יהיה
בשקל הקדש", כל דאיתיה בשקלים, איתיה בערכין, והני כהנים,
הואיל וליתנהו בשקלים, ליתנהו בערכין - קמ"ל.

{א"ל **אביי**: האי "וכל ערכך" - "לכל ערכין שאתה מעריך, לא יהו
פחותין מסלע" הוא דאתא, | <אלא אמר **אביי**: איצטריך - סד"א:
הואיל וכתוב (במדבר יח) "ופדויו מבן חדש תפדה בערכך" - כל
דאיתיה בפדיון הבן, איתיה בערכין, והני כהנים, הואיל וליתנהו
בפדיון הבן, ליתנהו בערכין - קמ"ל.

{א"ל **רבא**: אלא מעתה, גבי איל אשם, דכתיב: (ויקרא ה) "ואת
אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערכך", ה"נ, דכל דאיתיה
בערכין איתיה באיל האשם - טומטום ואנדורגינזוס, דליתנהו
בערכין, ליתנהו באיל האשם! | <אלא אמר **רבא** ואיתימא **רב אשי**:
איצטריך - סד"א: הואיל וכתוב: (ויקרא כז) "והעמידו לפני הכהן"
- ולא כהן לפני כהן - קמ"ל.

"נערכין" - לאתויי מנוול ומוכה שחין. מנה"מ? דת"ר: "בערכך" -
להביא ערך סתום

ד"א: "בערכך" - ערך כולו הוא נותן, ולא ערך אברים. יכול שאני
מוציא אף דבר שהנשמה תלויה בו? ת"ל: "נפשות" - נפשות ולא
המת | אוציא את המת, ולא אוציא את הגוסס? ת"ל: (ויקרא כז)
"והעמיד" "והעריך" - כל שישנו בהעמדה, ישנו בהערכה, וכל
שאינו בהעמדה, אינו בהערכה.

ד"א: "נפשות" - אין לי אלא אחד שהעריך אחד - אחד שהעריך
מאה מנין? ת"ל: "נפשות"

מחברת ערכין - א

דבר אחר: "נפשות" (ד,ב) אין לי אלא איש שהעריך, בין איש בין אשה; אשה שהעריכה איש, אשה שהעריכה אשה, מנין? ת"ל: "נפשות"

ד"א: "נפשות" לרבות מנוול ומוכה שחין, שיכול: "נדר בערכך" - כל שישנו בדמים, ישנו בערכין, וכל שאינו בדמים, אינו בערכין - ת"ל: "נפשות"

(ויקרא כז) "והיה ערכך" - לרבות טומטום ואנדרוגינוס לדמים, שיכול: "נדר בערכך" - כל שישנו בערכין, ישנו בדמים, וכל שאינו בערכין, אינו בדמים - תלמוד לומר: "והיה ערכך הזכר" - זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס. יכול לא יהו בערך איש, אבל יהיו בערך אשה? ת"ל: "והיה ערכך הזכר... ואם נקבה היא" - זכר ודאי נקבה ודאית, ולא טומטום ואנדרוגינוס.

אמר מר: "בערכך" - לרבות ערך סתום. מאי "ערך סתום"? דתניא: האומר ערך סתום עלי, נותן כפחות שבערכין. וכמה פחות שבערכין? שלשת שקלים. ואימא: חמשים? כתפשה מרובה לא תפשה, תפשה מועט תפשה. ואימא: שקל, דכתיב: (ויקרא כז) "וכל ערכך יהיה בשקל הקודש" - אהוא בהשג יד הוא דכתיב. ואלא קרא למה לי? אמר **רב נחמן** אמר **רבה בר אבנה**: לומר שאינו נידון בהשג יד. מאי טעמא? כמפרש דמי

איכא דאמרי: אמר **רב נחמן** אמר **רבה בר אבנה**: נידון בהשג יד. {פשיטא! אמהו דתימא? כמפרש דמי. קמשמע לן!}

ד"א: "בערכך" - ערך כולו הוא נותן, ואינו נותן ערך דמי אברים. {והא אפיקתיה לערך סתם?} קרי ביה "ערך" "בערכך". יכול שאני מוציא דבר שהנשמה תלויה בו? אתלמוד לומר: "נפשות" - נפשות ולא את המת. {והא אפיקתיה?} קרי ביה "נפש" "נפשות" - אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס? אתלמוד לומר: (ויקרא כז) "והעמיד" "והעריך". {אי הכי, מת נמי, תיפוק לי מ"והעמיד" "והעריך"?} אהכי נמי, ואלא "נפש" "נפשות" למה לי? כדבעינן למימר קמן

ד"א: "נפשות" - אין לי אלא אחד שהעריך אחד - אחד שהעריך מאה מנין? ת"ל: "נפשות"

ד"א: "נפשות" - אין לי אלא איש שהעריך, בין איש בין אשה - אשה שהעריכה איש, ואשה שהעריכה אשה, מנין? ת"ל: "נפשות" דבר אחר: "נפשות" - להביא מנוול ומוכה שחין. {והא אפיקתיה להנך?} אהנך לא צריכי קרא. מ"ט? כי שקול הוא, ויבואו כולם. כי

מחברת ערכין - א

איצטריך קרא למנוול ומוכה שחין הוא דאצטריך

{ויקרא כז} "והיה ערכך" - לרבות טומטום ואנדרוגינוס לדמים. {דמים למה לי קרא? לא יהא אלא דמי דיקלא! אילו אמר "דמי דיקלא", מי לא יהיב? אמר **רבא**: לומר שנידון בכבודו - סד"א: "נדר בערכך" כתיב - כל שישנו בערכין, נידון בכבודו, וכל שאינו בערכין, אינו נידון בכבודו.

{א"ל **אביי**: ודלא איתיה בערכין מי נידון בכבודו? והתניא: "ראש עבד זה הקדש", הוא והקדש שותפין בו; "ראש עבד מכור לך", משמנין ביניהם. "ראש חמור זה הקדש", הוא והקדש שותפין בו; "ראש חמור מכור לך", משמנין ביניהם. "ראש פרה מכור לך", לא מכר אלא ראשה של פרה, ולא עוד, אלא אפילו "ראש פרה הקדש" אין להקדש אלא ראשה. וא"ר **פפא**: דהא מזדבן רישא דתורא בבי טבחא. ~והא חמור ופרה ליתנהו בערכין, ואין נידון בכבודו. אוליטעמיד תיקשי לך: עבד, דאיתיה בערכין, ואין נידון בכבודו. אלא לא קשיא: הא בקדשי מזבח, הא בקדשי בדק הבית.

{במאי אוקימתה? בקדשי מזבח?! אימא סיפא: ולא עוד אלא אפילו אמר "ראש פרה זו הקדש" אין להקדש אלא ראשה. אמאי? תפשוט קדושה בכולה! מי לא תניא: האומר: (**ה,א**) "רגלה של זו עולה", יכול תהא כולה עולה? תלמוד לומר: (ויקרא כז) "כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש" - ממנו קודש ולא כולה קודש. יכול תצא לחולין? ת"ל: "יהיה" - בהוייתה תהא. הא כיצד? תמכר לצורכי עולות, ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר שבה, דברי **ר"מ**. **רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש** אומרים מנין לאומר רגלה של זו עולה שכולה עולה? תלמוד לומר: "כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש" - לרבות את כולה. ואפילו למ"ד אין כולה עולה, הני מילי דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו, אבל דבר שהנשמה תלויה בו, קדשה כולה. אלא קשיא - הא בקדושת הגוף, הא בקדושת דמים. {והא מר הוא דאמר: מקדיש זכר לדמיו, קדוש קדושת הגוף! אלא קשיא - הא דאקדיש כולה, הא דאקדיש חד אבר. {חד אבר נמי איבעויי איבעיא לן, דבעי **רבה**: הקדיש אבר לדמיו, מהו? ככי איבעי לן בתם - הכא בבעל מוס, דומיא דחמור. {בעל מוס נמי איבעויי איבעיא לן, דבעי **רבה**: "דמי ראשי" לגבי מזבח מהו? ככי אבעיא לן מקמי דאשמעה להא מתניתא - השתא דשמעה הא מתניתא, לא מיבעיא לן.

גופא: בעי **רבה**: "דמי ראשי" לגבי מזבח מהו? נידון בכבודו או אינו נידון בכבודו? לא אשכחן בדמים דאינו נידון בכבודו, או דלמא, לא אשכחן לגבי מזבח דנידון בכבודו? תיקו

מחברת ערכין - א

בעי **רבא**: "ערכי עלי לגבי מזבח" מהו? נידון בהשג יד או אין נידון בהשג יד? לא אשכחן בערכין דאין נידון בהשג יד, או דלמא, לא אשכחן לגבי מזבח דמיפריק אלא בשויו? תיקו

בעי **רב אשי**: הקדיש שדה אחוזה לגבי מזבח, מהו? מי אמרינן: לא אשכחן שדה אחוזה דמיפרקא אלא בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף, או דלמא, לא אשכחן לגבי מזבח דמיפריק אלא בשויו? תיקו:

משנה פחות מבן חדש, נידר אבל לא נערך:

גמרא ת"ר: המעריך פחות מבן חדש, **ר"מ** אומר: נותן דמיו, **וחכמים** אומרים: לא אמר כלום. גבמאי קמיפלגי? **ר"מ** סבר: אין אדם מוציא דבריו לבטלה - יודע שאין ערכין לפחות מבן חדש, וגמר ואמר לשם דמים. ורבנן סברי: אדם מוציא דבריו לבטלה.

כמאן אזלא הא דאמר **רב גידל** אמר **רב**: האומר "ערך כלי עלי" נותן דמים כ"מ. {פשיטא דכ"מ אתיא! כמהו דתימא! אפילו כרבנן - התם הוא דטעי - סבר: כי היכי דאיכא ערכין לבן חודש, איכא נמי לפחות מבן חודש - אבל הכא, דליכא למיטעי, ודאי אדם יודע שאין ערך לכלי, וגמר ואמר לשם דמים - קמשמע לן.

(הב) ולרבי מאיר, למאי איצטריך? כמהו דתימא? טעמא דרבי מאיר התם דגזר פחות מבן חודש אטו בן חודש, אבל הכא, דליכא למיגזר, אימא לא - קמ"ל - טעמא דרבי מאיר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה - לא שנא הכא ול"ש הכא.

גכמאן אזלא הא דאמר **רבה בר יוסף** אמר **רב**, ואמרי לה: אמר **רב יבא בר יוסי** אמר **רב**: המקדיש בהמת חבירו, נותן דמיה? כמאן?! כרבי מאיר! {הא אמרה רב חדא זימנא, דאמר **רב גידל** אמר **רב**: האומר ערך כלי עלי, נותן דמיו. כמהו דתימא? התם הוא, דיודע שאין ערך לכלי, וגמר ואמר לשם דמים, אבל בהמה, דבת מיקדש היא, איכא למימר דהכי קאמר: אי אמינא לה למרה: "מזבין לה ניהלי", תיקדוש לה מהשתא ואקרבה, אבל דמי לא קאמר - קמ"ל. אמר **רב אשי**: והוא דאמר "עלי", אבל אמר "הרי זו" לא:

משנה הנכרי, **רבי מאיר** אומר: נערך אבל לא מעריך; **רבי יהודה** אומר: מעריך אבל לא נערך. וזה וזה מודים שנודרין ונידרינן:

גמרא ת"ר: בני ישראל מעריכין, ואין הנכרים מעריכין. יכול לא יהו נערכין? תלמוד לומר: (ויקרא כז) "איש", דברי **ר' מאיר**. אמר **רבי מאיר**: וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט,

מחברת ערכין - א

מפני מה אני אומר נערך ולא מעריך? מפני שריבה הכתוב
בנערכין יותר מבמעריכין, שהרי חרש שוטה וקטן נערך, אבל לא
מעריכין.

רבי יהודה אומר: בני ישראל נערכין ואין הנכרים נערכין. יכול לא
יהו מעריכין? תלמוד לומר: "איש". אמר **רבי יהודה**: וכי מאחר
שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט, מפני מה אני אומר
הנכרי מעריך ולא נערך? מפני שריבה הכתוב במעריכין יותר
מבנערכין, שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכין אבל לא נערכין.

אמר **רבא**: הלכתיה דרבי מאיר מסתברא; טעמיה לא מסתברא.
טעמא דרבי יהודה מסתברא; הלכתיה לא מסתברא. הלכתיה
דרבי מאיר מסתברא, דכתיב: (עזרא ד) "לא לכם ולנו לבנות בית
אלהינו". טעמיה לא מסתברא, דקא מייתי ליה מחרש שוטה וקטן
- שאני חרש שוטה וקטן, דלאו בני דעה נינהו. טעמא דרבי יהודה
מסתברא, דקא מייתי ליה מטומטום ואנדרוגינוס, דאף על גב
דבני דעה נינהו, מעטינהו רחמנא. הלכתיה לא מסתברא, דכתיב:
"לא לכם ולנו לבנות בית אלהינו"

ורבי יהודה, האי "לא לכם ולנו" מאי עביד ליה? אמר **רב חסדא**
אמר **אבימי**: וערכו נגנז. {אלא מעתה, לא ימעלו בו, דתנן: חמש
חטאות המתות, ומעות ההולכות לים המלח - לא נהנין ולא
מועלין. אלמה תניא גבי קדשי גוים: במה דברים אמורים? בקדשי
מזבח, אבל בקדשי בדק הבית, מועלין בהן? | אלא אמר **רבא**:
משום רפיון ידים הוא, דכתיב: (עזרא ד) "ויהי עם הארץ מרפין
ידי עם יהודה ומבהלים אותם לבנות"

(ו,א) תנא חדא: גוי שהתנדב נדבה לבדק הבית, מקבלים הימנו,
ותניא אידך: אין מקבלין. א"ר **אילא** א"ר **יוחנן**: לא קשיא - הא
בתחילה, הא בסוף, דאמר ר' **אסי** אמר **רבי יוחנן**: בתחילה אפילו
מים ומלח אין מקבלין מהם; בסוף, דבר המסויים אין מקבלין,
דבר שאינו מסויים מקבלין. היכי דמי דבר המסויים? אמר **רב**
יוסף: כגון אמה כליא עורב. מתיב רב יוסף (נחמיה ב) "ואיגרת
אל אסף שומר הפרדס אשר למלך וגו'" אמר ליה **אביי**: שאני
מלכותא, דלא הדרא ביה, דאמר **שמואל**: אי אמר מלכותא
"עקרנא טורי", עקר טורי ולא הדר ביה:

אמר **רב יהודה** אמר **רב**: גוי שהפריש תרומה מכריו, בודקין אותו
- אי בדעת ישראל הפרישה, תינתן לכהן, ואם לאו, טעונה גניזה -
חיישינן שמא בלבו לשמים.

{מיתיבי גוי שהתנדב קורה ושם כתוב עליה, בודקין אותו - אם

מחברת ערכין - א

אמר "בדעת ישראל הפרשתיה", יגוד וישתמש במותר, ואם לאו, טעונה גניזה - חיישינן שמא בלבו לשמים. ~טעמא דשם כתוב עליה, דבעיא גניזה - הא אין שם כתוב עליה, לא בעיא גניזה. אהוא הדין, דאע"ג דאין שם כתוב עליה נמי, בעיא גניזה, והא קמ"ל דאע"ג דשם כתוב עליה, יגוד וישתמש במותר, דשם שלא במקומו לאו קדוש, דתנן: היה כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המטה, הרי זה יגוד ויגנוז.

אמר **רב נחמן** אמר **רבה בר אבהו**: האומר "סלע זו לצדקה", מותר לשנותה. סבור מינה: לעצמו אין, לאחר לא. איתמר: אמר **רב אמי** אמר **רבי יוחנן**: בין לעצמו בין לאחר. אמר **רבי זעירא**: לא שנו אלא דאמר "עלי", אבל אמר "הרי זו", בעינא בעי למיתבה. {מתקיף לה **רבא**: אדרבה! איפכא מיסתברא. אמר "זו", משתמש בה, כי היכי דליחייב באחריותה, אבל אמר "עלי", לא! | <אלא לא שנא:

תניא כוותיה דרבא: נדר צדקה, ואין הקדש צדקה. מאי קאמר? לא נדר ולא הקדש צדקה! אלא לאו הכי קאמר: צדקה, הרי היא (דברים כג) ב"ב תאחר", ואינה כהקדש, דאילו הקדש, אסור לאשתמושי ביה, ואילו צדקה, שרי לאשתמושי ביה. אמר **רב כהנא**: אמריתא לשמעתא קמיה **דרב זביד מנהרדעא**. אמר: אתון הכי מתניתו לה. אנן הכי מתנינן לה: אמר **רב נחמן** אמר **רבה בר אבהו** אמר **רב**: האומר סלע זו לצדקה, מותר לשנותה, בין לעצמו, בין לאחר, בין אמר "עלי", בין אמר "הרי זו"

ת"ר: "סלע זו לצדקה", עד שלא באתה ליד גבאי, מותר לשנותה; משבאתה ליד גבאי, אסור לשנותה (**וב**) {איני! והא **רבי ינאי** יזיף ופרע! שאני רבי ינאי, דניחא להו לעניים דכמה דמשהי, מעשי ומייתי להו

ת"ר: ישראל שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת, אסור לשנותה. סבר **רבי חייא בר אבא** למימר: לא שנא לדבר הרשות, ולא שנא לדבר מצוה. אמר ליה **רב אמי**: הכי אמר **רבי יוחנן**: לא שנו אלא לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה, מותר לשנותה, מדאמר ר' **אסי** אמר ר' **יוחנן**: גוי שהתנדב מנורה או נר לבית הכנסת, עד שלא נשתקע שם בעליה, אסור לשנותה; משנשתקע שם בעליה, מותר לשנותה. למאי? אילימא לדבר הרשות, מאי איריא גוי? אפילו ישראל נמי! אלא לדבר מצוה, וטעמא דגוי הוא, דפעיק, אבל ישראל, דלא פעיק, שפיר דמי

שעזרק טייעא אינדב שרגא לבי כנישתא. **דרב יהודה** שנייה רחבא,

מחברת ערכין - א

ואיקפד **רבא**. איכא דאמרי שנייה רבא ואיקפד רחבא; וא"ד שנייה חזני דפומבדיתא, ואיקפד רחבא, ואיקפד רבה. מאן דשנייה סבר: דלא שכיח, ומאן דאיקפד, סבר: זמנין דמקרי ואתי:

משנה הגוסס והיוצא ליהרג, לא נידר ולא נערך. **ר' חנינא בן עקביא** אומר: נערך, מפני שדמיו קצובין. **רבי יוסי** אומר: נודר ומעריך ומקדיש, ואם הזיק חייב:

גמרא {בשלמא גוסס לא נידר, דלאו בר דמים הוא, ולא נערך, דלאו בר העמדה והערכה הוא, אלא יוצא ליהרג, בשלמא לא נידר, דלאו בר דמים הוא, אלא לא נערך, אמאי לא? כדתניא: מנין היוצא ליהרג ואמר ערכי עלי", שלא אמר כלום? ת"ל: (ויקרא כז) "כל חרם... לא יפדה" יכול אפילו קודם שנגמר דינו? תלמוד לומר: (ויקרא כז) "מן האדם" - ולא כל האדם. {ולרבי **חנינא בן עקביא** דאמר: נערך, מפני שדמיו קצובין, האי "כל חרם" מאי עביד ליה? כלכדתניא: **רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה** אומר: לפי שמצינו למומתים בידי שמים, שנותנין ממון ומתכפר להם, שנאמר: (שמות כא) "אם כופר יושת עליו", יכול אף בידי אדם כן? תלמוד לומר: "כל חרם... לא יפדה". אין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה - מיתות קלות שניתנה שגגתן לכפרה מנין? תלמוד לומר: "כל חרם"

רבי יוסי אומר נודר ומעריך כו': {ותנא קמא, מי קאמר דלא? | אלא בנודר ומעריך ומקדיש, כ"ע לא פליגי - כי פליגי באם הזיק. תנא קמא סבר: אם הזיק אינו חייב בתשלומין, ורבי יוסי סבר: אם הזיק חייב בתשלומין.

במאי קמיפלגי? אמר **רב יוסף**: במלוה על פה גובה מן היורשין קמיפלגי - תנא קמא סבר: מלוה על פה אינו גובה מן היורשין, ורבי יוסי סבר: מלוה על פה גובה מן היורשין.

רבה אמר: דכ"ע מלוה על פה אינו גובה מן היורשין, והכא במלוה כתובה בתורה קמיפלגי - תנא קמא סבר: מלוה כתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא, ורבי יוסי סבר: ככתובה בשטר דמיא.

ואיכא דמתני לה אהא: היוצא ליהרג, הוא שחבל באחרים, חייב; אחרים שחבלו בו, פטורין. **רבי שמעון בן אלעזר** אומר: אף הוא, אם חבל באחרים פטור, שלא ניתן לחזרת עמידת בית דין. (ז), {מכלל דתנא קמא סבר ניתן לחזרת עמידת ב"ד?! א"ר **יוסף**: במלוה על פה גובה מן היורשין קמיפלגי - תנא קמא סבר: מלוה על פה גובה מן היורשין, ור"ש בן אלעזר סבר: אינו גובה מן היורשין. **רבה** אמר: דכ"ע מלוה על פה אינו גובה מן היורשין,

מחברת ערכין - א

והכא במלוא הכתובה בתורה ככתובה בשטר קמיפלגי - תנא
קמא סבר ככתובה בשטר דמיא, ור' שמעון בן אלעזר סבר לאו
ככתובה בשטר דמיא

{מיתיבי: החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור והרגו, פטור.
ולא עוד, אלא שאם מת השור, יורשי בעל הבור חייבין לשלם דמי
שור לבעליו. <א"ר אילא אמר רב: כשעמד בדין. {והא "הרגו"
קתני! אמר רב אדא בר אבהו: כשעשאו טריפה. {והאמר רב
נחמן: תני חגא מת וקברו! והילכתא: דייטבי דייני אפומא דבירא

תנו רבנן: היוצא ליהרג, מזין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו; חטא
באותה שעה, אין נזקקין לו. מאי טעמא? א"ר יוסף: מפני שאין
מענין את דינו. א"ל אביי: אי הכי, אפילו רישא נמי! כגון שהיה
זבח זבוח באותה שעה {אבל אין זבחו זבוח, מאי? לא? אדתני
"חטא באותה שעה אין נזקקין לו" ליפלוג וליתני בדידה: בד"א?
שהיה זבח זבוח באותה שעה, אבל אין זבח זבוח, לא. אה"נ
קאמר: בד"א? שהיה זבח זבוח באותה שעה, אבל אין זבח זבוח,
נעשה כמי שחטא באותה שעה, ואין נזקקין לו:

משנה האשה שיצאה ליהרג, אין ממתנין לה עד שתלד; האשה
שישבה על המשבר, ממתנין לה עד שתלד. האשה שנהרגה, נהנין
בשערה; בהמה שנהרגה, אסורה בהנאה:

גמרא {פשיטא! גופה היא! <איצטריך - ס"ד אמינא: הואיל
וכתיב: (שמות כא) "כאשר ישית עליו בעל האשה" ממונא דבעל
הוא, ולא ליפסדיה מיניה - קמ"ל. {ואימא: ה"נ? <אמר רבי אבהו
אמר רבי יוחנן: אמר קרא: (דברים כב) "ומתו גם שניהם" -
לרבות את הוולד. {והאי מיבעי ליה: עד שיהו שניהן שוין, דברי
רבי יאשיה. <כי קאמרת, מ"גס"

ישבה על המשבר וכו': מ"ט? כיון דעקר, גופא אחרינא הוא:
אמר רב יהודה אמר שמואל: האשה היוצאה ליהרג, מכין אותה
כנגד בית הריון, כדי שימות הוולד תחילה, כדי שלא תבא לידי
ניוול. {למימרא דהיא קדמה ומתה ברישא?! והא קיימא לן דוולד
מיית ברישא, דתנן: תינוק בן יומו, נוחל ומנחיל. ואמר רב ששת:
נוחל בנכסי האם, להנחיל לאחין מן האב - דווקא בן יום אחד,
אבל עובר לא, דהוא מיית ברישא, ואין הבן יורש את אמו בקבר,
להנחיל לאחין מן האב. אהני מילי לגבי מיתה, אידי דוולד
זוטרא, חיותיה עיילא טיפה, דמלאך המות ומחתך להו לסימנין,
אבל נהרגה, היא מתה ברישא. {והא הוה עובדא ופרכיס עד תלת
פרכוסי. <מידי דהוי אזנב הלטאה דמפרכסת.

מחברת ערכין - א

א"ר נחמן אמר שמואל: האשה שישבה על המשבר ומתה, בשבת, מביאין סכין, ומקרעים את כריסה, ומוציאין את הוולד. {פשיטא! מאי עביד?! (ז,ב) מחתך בבשר הוא! אמר רבה: לא נצרכה להביא סכין דרך רשות הרבים. ומאי קמשמע לך? דמספיקא מחללינן שבתא?! ותנינא: מי שנפלה עליו מפולת, ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק כנעני ספק ישראל, מפקחין עליו את הגל. כמהו דתימא? התם הוא, דהוה ליה חזקה דחיותא, אבל הכא, דלא הוה ליה חזקה דחיותא מעיקרא, אימא לא - קמ"ל:

האשה שנהרגה וכו': {ואמאי? איסורי הנאה ניהו! אמר רב: באומרת: תנו שערי לבתי. {אילו אמרה: תנו ידי לבתי, מי יהבינן לה?! אמר רב: בפאה נכרית - טעמא דאמרה "תנו" - הא, לא אמרה "תנו", גופה הוא, ומיתסר. {והא מיבעיא ליה לר' יוסי בר' חנינא, דבעי ר' יוסי בר' חנינא: שער נשים צדקניות, מהו? ואמר רבא: בפאה נכרית קמיבעיא ליה ככי קמיבעיא ליה לר' יוסי בר' חנינא דתלי בסיכתא - הכא דמחבר בה - טעמא דאמרה "תנו" - הא לא אמרה "תנו", גופה הוא ומיתסר:

{קשיא ליה לרב נחמן בר יצחק: והא דומיא דבהמה קתני - מה התם, גופיה, אף ה"נ, גופיה. אלא א"ר נחמן: זו מיתתה אוסרתה, וזו גמר דינה אוסרתה.

תני לוי כוותיה דרב; תני לוי כוותיה דר"נ בר יצחק. תני לוי כוותיה דרב: האשה שיוצאה ליהרג, ואמרה: תנו שערי לבתי, נותנין; מתה, אין נותנין, מפני שהמת אסור בהנאה. {פשיטא! אלא שנויי המת אסור בהנאה. תניא כוותיה דרב נחמן בר יצחק: האשה שמתה נהנין בשערה; בהמה שנהרגה אסורה בהנאה. ומה הפרש בין זה לזה? זו מיתתה אוסרתה, וזו גמר דינה אוסרתה: